

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XXXIV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1932, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PONEDELJEK, 7. DECEMBRA (DEC. 7), 1942 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 240
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Nacijska industrijska središča v Franciji in Holandiji bombardirana

Cez 600 zavezniških letal se udeležilo napada. Ameriški letalci vrgli na tisoče bomb na Neapelj. Mussolini odredil umik vojaških čet iz Sicilije.—Angleži potopili tri osiščne rušilce in štiri tovorne parnike na Sredozemskem morju med Tunizijo in Sicilijo.—Rusi reokupirali nadaljnje naselbine na stalingrajski in centralni fronti ter pobili več tisoč sovražnikov

London, 7. dec.—Poveljstvo angleške letalske sile je sinoči poslalo bombnike nad zapadno Nemčijo, da prepreči ojačanje osiščne letalske sile v Tuniziji, se glasi naznanilo.

Največji letalski napad je bil večeraj izvršen na nacijska industrijska središča v Franciji in Holandiji. Cez 600 britskih, ameriških in drugih zavezniških letal je metalo bombe na tovarne lokomotiv v Lillu, Francija, in tovarne za cevi v Eindhovenu, Holandska. Tarča bombardiranja iz zraka je bila tudi nemška letalska baza v Abbevilleu. Bombe so razbile 38 nemških bojnih letal na tleh, 48 pa v spopadih v zraku. Zavezniki so izgubili samo štirinajst letal.

Druga vest pravi, da so zavezniki sestrelili nadaljnjih enajst osiščnih letal v bitkah nad Tunizijo.

Zakasnela vest iz zavezniškega glavnega stana v severni Afriki se glasi, da so ameriški letalci vrgli 100.000 funtov razstrelivih in zažigalnih bomb na Neapelj, italijansko luko, ki so razlepe pomole in zanetile ogromne požare.

Angleška časniska agencija poroča, da je Mussolini odredil umik italijanskih čet iz Sicilije na zahtevo nemškega poslanika v Rimu. Poročilo omenja tudi izgrede in nemire med prebivalci. Nemške divizije so bile poslane v akcijo, da zatro izgrede.

London, 5. dec.—Zavezniške čete so s pomočjo ameriških padalcev okupirale neko mesto v južni Tuniziji, se glasi vest iz zavezniškega glavnega stana v severni Afriki. Ime mesta ni bilo razkrito.

Zavezniške enote so pobile več sto osiščnih vojakov, med temi mnogo Nemcev. Operacije ameriških in britskih čet podpirajo francoski vojniki. V naskoču na osiščne pozicije so zavezniki ujeli več sovražnikov. Komunikacije, objavljen danes zjutraj, pravi, da so zavezniške sile konsolidirale svoje pozicije po odbitju dveh osiščnih protinapadov.

Ameriški padalci so del bataljona, katerega je organiziral polkovnik Edson D. Raff. Ti sodelujejo z zavezniškimi četami in topniškimi enotami.

Zavezniški letalci so izvršili nove napade na Tuniz, glavno mesto Tunizije, in osiščno letališče v bližini. Osiščne pozicije pri Bizerti, mornarični bazi, ki je v rokah nemških in italijanskih čet, so bile tudi bombardirane iz zraka. V spopadu v zraku so sestrelili nadaljnjih tri napadov sovražnih letal.

Uradno naznanilo pravi, da so zaveznice britske bojne mornarice pridružile bitki za kontrolo Tunize. Admiraliteta poroča, da so napadle osiščne konvoje v bližini vzhodnega obrežja Tunize. Dva transporta sta bila potopljena, trije pa poškodovani. A. J. McWhinnie, dopisnik listu Daily Herald, poroča, da je McWhinnie razcepil bojno mornarico v dve grupi, da zaščiti dva transporta dolgo italijansko območje. Ena grupa je zbrana na vzhodnem obrežju, druga na zapadnem.

McNutt dobil veliko oblast

Starejši vojaki bodo odpuščeni iz armade

Washington, D. C., 6. dec.—Predsednik Roosevelt je poveril Paulu V. McNuttu vso oblast glede mobilizacije človeške sile za vojne napore. V njegovo področje spada tudi vpoklic mož v armado in mornarico.

General Lewis B. Hershey, načelnik nabornega urada, bo obdržal pozicijo, toda sledil bo navodilom, ki jih izda McNutt. Predsednik je uveljavil tudi odredbo, ki odpravlja stopanje prostovoljcev v armado, mornarico in letalsko silo.

Vojni department je ustavil vpoklice možkih v starosti 38 in več let v vojaško službo, ob enem pa je naznanil, da bodo oni v tej starosti, ki so že v armadi, odpuščeni, če bodo dokazali, da bi bolj koristili deželi kot delavci v vojnih industrijah nego kot vojaki v armadi.

Gradnja ogromnih transportnih letal

Magnat Girdler orisal program

New York, 5. dec.—Tom M. Girdler, jeklarski in letalski magnat, je v svojem govoru na zborovanju newyorške trgovske zbornice orisal program gradnje ogromnih transportnih letal, ki bo nosilo 400 potnikov vsako in preletelo Atlantik v nekaj urah. "Isti možgani, ki so sestavili načrte za gradnjo bombnikov tipa Liberator, sestavljajo načrte konstrukcije transportnih letal," je rekel Girdler. "Ti se lahko preuredijo v bombnike. Letala z brzino 400 do 500 milj na uro ne bodo nič izrednega v bližnji bodočnosti. Razvoj letalske industrije je bil pospešen v tej vojni. Vrednost produkcije te industrije je desetkrat večja od avtomobilske pred dvema letoma."

Girdler, ki je predsednik korporacije Consolidated Aircraft, je dejal, da letalska industrija operira le 60 odstotkov od kapacitete, ker ne more dobiti potrebnega materiala. Pomanjkanje materiala je bolj akutno kot pomanjkanje izurjenih delavcev. Ako bi letalska industrija dobila dovolj materiala, bi lahko podvojila produkcijo.

Prva obletnica čikaškega dnevnika

Chicago.—Novi čikaški jutranji dnevnik The Chicago Sun je bil 4. decembra star eno leto. Ob tej priložnosti je list izšel v slavnostni obliki s posebno prilogo. The Chicago Sun si je pridobil takoj v začetku okrog 100.000 rednih naročnikov in to število je bilo v teku leta potrojeno. List se zvesto drži začrtanega programa: demokracije in novega deala in neustrašeno nastopa proti političnemu in socialnemu nazadnjaštvu. Naj živi in raste!—dokler bo ostal na tem stališču.

Farmerji bodo dobili dovolj gasolina

Washington, D. C., 5. dec.—Urad za obrambno transportacijo je naznanil, da bodo farmerji dobili dovolj gasolina za operiranje traktorjev in drugih strojev. Restrikcije glede redukcije porabe gasolina ne veljajo za farmerje.

ANGLEŠKA VLADA ZANIKLA ZVEZO Z DARLANOM

Odbor borbenih Francozov pojasni svoje stališče

EISENHOWER POHVALIL ADMIRALA

London, 5. dec.—Angleška vlada je uradno zanikala zvezo z admiralom Jeanom Darlanom, ki je prevzel politično in legalno oblast v francoski severni Afriki. Zunanji minister Anthony Eden je izjavil v parlamentu, da vlada ni bila informirana o Darlanovi akciji in vsled tega ne more sprejeti nobenih obveznosti v zadevi prevzema oblasti po admiralu.

Eden je dalje rekel, da se je vlada pridružila stališču Rooseveltove administracije in odobrava Rooseveltovo deklaracijo, v kateri je naglasil, da je Darlanova administracija začasnega značaja. Anglija bo držala obljube, katere je dala generalu Charlesu de Gaulleu, načelniku odbora borbenih Francozov. Vlada bo podala izjavo o stališču, ki ga zavzema napram Darlanu, na tajni seji parlamenta.

Dogovor z Darlanom je sklenil ameriški general Dwight D. Eisenhower, vrhovni poveljnik zavezniške oborojne sile v severni Afriki. On je zdaj naslovil poslanico prebivalcem severne Afrike, v kateri čestita Darlanu in drugim, ki so se pridružili združenim narodom z namenom, da pomagajo v naporih, katerih cilj je osvoboditev Francije. Poslanica omenja tudi kooperacijo med ameriški in francoski četami v severni Afriki, ki bo eventualno rezultirala v osvoboditvi Francije. "Vsi Francozi, ki se zavedajo in so ponosni na slavo svoje domovine, so pozabili na male razlike in zdaj so v zavezniškem taboru," se glasi poslanica. "Njihov edini namen je osvoboditev Francije."

General De Gaulle in njegovi pristaši, ki so obsojili kupčijo z Darlanom, bivšim zagovornikom kooperacije med Francijo in Nemčijo, bodo po radju pojasnili svoje stališče. Oni so razočarani, ker so zavezniki v bistvu priznali Darlana za voditelja Francozov, ki se bore proti osiščnim silam.

Hoover priporoča ustanovitev vojnega sveta

New York, 4. dec.—Bivši predsednik Herbert Hoover se je izrekel za formiranje vojnega sveta, ki naj bi prevzel vodstvo centralizacije vojnih naporov. Ta svet naj bi tvorili reprezentantje vojnega in mornaričnega departmeta in upravitelji uradov, v katerih področje spadajo civilne aktivnosti. Hoover je govoril na zborovanju Zveze ameriških tovarnarjev po konferenci z guvernerjem Lehmanom, preden je slednji odpotoval v Washington, da prevzame pozicijo direktorja urada za pomoč in rehabilitacijo zunanjih držav. Lehman je pred odhodom resigniral kot guverner newyorške države.

Britski imperij ne bo likvidiran

London, 5. dec.—V teku debate o britski kolonialni politiki v zbornici lordov je lord Cranborne, bivši minister za kolonije, dejal, "da britski imperij ne bo likvidiran v tej vojni. Delo, ki ga moramo izvršiti, se je komaj pričelo. Velika Britanija mora izpolniti svojo misijo, ki je bistvena pomena za civilizacijo in ves svet."

Ustavitev gradnje religijnih projektov

Roosevelt naznanil likvidacijo WPA

Washington, D. C., 5. dec.—Administracija religijnih del (WPA), ki je nekaj milijard zaslužek milijonom delavcev, ki niso mogli dobiti dela v privatnih industrijah, bo kmalu likvidirana in program gradnje religijnih projektov popolnoma ustavljen v smislu odredbe, katero je večeraj izdal predsednik Roosevelt.

Predsednik je dejal, da gradnja religijnih projektov ni več potrebna, ker vsi sposobni delavci lahko dobe delo v industrijah, ki so udeležene v produkciji vojnega materiala. V pismu, ki ga je Roosevelt poslal Philipu B. Flemingu, načelniku administracije WPA, je rečeno, da bo gradnja religijnih projektov ustavljena popolnoma 1. februarja prihodnjega leta.

V času največje brezposelnosti je bilo pri religijnih delih upošlenih skoro 3.500.000 delavcev. Za financiranje teh del od leta 1935 pa doslej je bila potrošena vsota čez deset milijard dolarjev.

Chicago, 5. dec.—Charles P. Casey, državni direktor WPA, je dejal, da je bilo ob koncu novembra 21.192 delavcev in delavk upošlenih pri religijnih projektih po vsej državi in od teh okrog 6000 v Chicagu. Vsi ti bodo odslovljeni v smislu pravkar izdane Rooseveltove odredbe.

Nova Darlanova proklamacija

Admiral se proglašil za vladarja francoskega imperija

London, 5. dec.—Britska časninarska agencija Exchange Telegraph citira poročila maroške radiopostaje, da se je admiral Jean Darlan proglašil za vladarja francoske kolonialnega imperija. Proglas dalje pravi, da on ostane vrhovni poveljnik francoske bojne mornarice, armade in letalske sile.

Odbor borbenih Francozov, kateremu načeluje general Charles de Gaulle, je sicer priznal, da je sklenjena kupčija med Darlanom in zavezniki pospešila zavezniško okupacijo francoske severne Afrike, zaeno pa je posvaril voditelje združenih narodov, da se bo francosko ljudstvo uprlo, če bodo zavezniki sankcionirali njegov režim v Afriki.

Sovjetska vlada je v noti britski vladi naglasila, da ne odobrava sklenjene zveze med Darlanom in zavezniki. Poslanik Ivan Majski, ki je imel več razgovorov s premierjem Churchillom in drugimi voditelji, je dejal, da Rusija sicer razume dejstvo, da je general Dwight D. Eisenhower, vrhovni poveljnik zavezniške oborojne sile v Afriki, sklenil dogovor z Darlanom iz militarističnih ozirov, toda to se lahko kaže nad zavezniki. Darlan je sledil v zavezniški tabor, ko je uvidel, da osiščne ne bo zmoglo v tej vojni. Prej je bil, kot Laval in Petain, zagovornik kooperacije z nacijsko Nemčijo.

Poljski premier obišče Mehiko

Washington, D. C., 5. dec.—General Vladislav Sikorski, predsednik ubežne poljske vlade v Londonu, bo obiskal Mehiko, se glasi naznanilo poljskega poslanstva. Tam se bo sestal s predsednikom Camachom in drugimi visokimi mehiškimi uradniki.

Domače vesti

Iz Minnesota
Hibbing, Minn.—Dne 20. novembra je tukaj umrl Peter Šterk, star 75 let in rojen v Starem trgu pri Črnomlju v Beli Krajini. Zapušča ženo, sina in štiri hčere.

Novi grobovi v Montani
Roundup, Mont.—Pred dnevi je tukaj umrla Alojzija Prešern, stara 60 let in doma iz Goriče vasi pri Ribnici. V Ameriki je bila 39 let in tukaj zapušča sina in štiri omožene hčere.—Dalje je umrla Apolonija Košak, stara 57 let in rojena v Rečici v Savinjski dolini na Spodnjem Štajerskem. V Ameriki je živela 37 let in zapušča moža, sina in dve omoženi hčeri.

Naši vojaki padajo
Rittman, O.—Tukajnji rojak Tom Pavlič je bil zadnje dni ufačno obveščen iz Washingtona, da je njegov 31-letni sin, poročnik Milton Pavlič, padel v bojih nekje na Pacifiku. Mladi Pavlič je izvršil v Annapolisu študije za pomorskega častnika in v Philadelphiji zapušča ženo, tukaj pa starše in šest sester. Njegovi starši, ki so doma od Blok, imajo tukaj farmo, prej pa so imeli gostilno v Barbertonu.

Vesti iz Clevelanda
Cleveland.—Avto je 1. dec. povozil ženo Ralpa Čebzona, staro 17 let, katere se nahaja v bolnišnici v težkem položaju.—John Fink je bil pred dvema tednoma zelo pobit pri delu in nahajal se je v bolnišnici. Zdjaj se zdravi doma.—Po dolgi in mučni bolezni je umrla Pavlina Suša, rojena Lovrenčič in stara 53 let.—Dalje je umrla Frances Barle, rojena Skebe in stara 64 let. Doma je bila iz vasi Dolnja Kama, fara Dobernič, odkoder je prišla v Cleveland pred 40 leti. Tu zapušča moža, dva sina in štiri hčere.

Naši člani-vojaki

Midland, Pa.—Od društva 464 SNPJ je 4. decembra odšel k vojakom George Rudar. Pred dvema mesecema so odšli v službo strica Sama George Rakos, Nikolaja Janosich in Edvard Fudurich, pred enim letom pa Nikola Gledich in Michael Fudurich. Šest članov tega društva je sedaj pri vojakih.

Vsem omenjenim srečen povratek!

Vladni odbor pritiska na družbo

Predsednik pozvan k zaslišanju

Washington, D. C., 5. dec.—Vojno-delavski odbor je poslal telegram Sewellu L. Averyju, predsedniku Montgomery Ward & Co., s pozivom, naj nastopi pri zaslišanju, ki se prične v ponedeljek. Avery se je upri odloku odbora, ki ga je potrdil predsednik Roosevelt, da mora podpisati pogodbo z unijo Wholesale & Department Store Employees, včlanjeno v Kongresu industrijskih organizacij. Glavni stan te kompanije, ki razpošilja blago po pošti, je v Chicagu.

Avery ni hotel komentirati akcije vladnega odbora. Samuel Wolchok, predsednik unije, se je pritožil pri odboru, da se je kompanija upra podpisu pogodbe, ker ta vsebuje klavzulo o zaprti delavnici in odbijanju unijskih prispevkov.

Kompanija je obdolžena kršenja regulacij glede cen, ki jih je uveljavil urad za kontrolo cen. Federalni sodnik John B. Barnes je izdal začasno injunkcijo proti kompaniji po ugotovitvi, da cene nekaterih predmetov, navodene v katalogu, so višje kot jih določajo regulacije. Kompanija trdi, da je bil katalog tiskan, preden so bile regulacije uveljavljene.

MOČNA AMERIŠKA VOJAŠKA POSADKA V LIBERII

Vlada zamorske republike kooperira z zavezniki

Z AŠČITA LETALSKIH IN POMORSKIH CRT

Monrovia, Liberija, 5. dec.—Vlada te zamorske republike v Afriki se je uradno izrekla za popolno kooperacijo z združenimi narodi v borbi proti osiščnim silam, ob enem pa je naznanila, da se velika ameriška vojaška posadka nahaja v republiki. Večino te tvorijo zamorski vojaki.

Poveljnik vojaške posadke je polkovnik Arthur A. Kirchhoff. Njemu je bila poverjena obramba Liberije in zaščita zračnih in pomorskih črt do Srednjega vzhoda, Indije in Kitajske.

Ameriški vojaki grade letališča in druge militaristične naprave v Liberiji. Prvi vojaški oddelki so dospeli v maju in tem so sledili inženirji, bojne in protiletalske enote. Z njimi sodelujejo enote britske letalske sile. Ta je udeležena v glavnem v straženju liberijskega obrežja in zračnih ter pomorskih črt.

Tajnost ameriških vojaških operacij v Liberiji je bila zdaj razkrita. Naznanilo pravi, da je zamorska republika sklenila dogovor s ameriško vlado glede obrambe in da je ta izvala splošno odobravanje. Reporterji so vedeli, da se nahaja močna ameriška vojaška posadka v Liberiji, a so molčali.

Dalje je bilo razkrito, da so državljani osiščnih držav zapustili Liberijo, nekateri prostovoljno; oni, ki so se upirali, so bili izgnani. Nemški konzul je moral zapustiti republiko pred štirimi tedni. Nekaj dni pozneje je predsednik Edwin Barclay, ko se je parlament sestavil v izrednem zasedanju, izjavil, da je Liberija revidirala svojo politiko nevtralnosti in se pridružila Ameriki in njenim zaveznikom v borbi proti osišču.

Washington, D. C., 5. dec.—Državni department je naznanil, da je liberijska vlada dovolila gradnjo ameriških letalskih in mornaričnih baz na svojem ozemlju. Ameriški vojaki se nahajajo tamkar in vrše naloženo jim delo. Department je naznanil, da je liberijska vlada apelirala na Ameriko za pomoč v interesu zaščite in neodvisnosti republike.

Občutno pomanjkanje kavčuka

Washington, D. C., 5. dec.—William M. Jeffers, direktor divizije za kavčuk v odboru vojne produkcije, je naznanil, da Amerika stoji pred akutnim pomanjkanjem kavčuka. Zaloga surovega in umetnega kavčuka bo pada na 120.000 ton prihodnje jesen in Amerika bo morala skrbeti, da bo šel ves kavčuk za vojne namene. Jeffers je v svojem poročilu naglasil, da je produkcija umetnega kavčuka nezadostna, ker se je konstrukcija tovarni, ki naj bi izdelovale umetni kavčuk, zavlekla zaradi pomanjkanja potrebnega materiala. Proizvod umetnega kavčuka bo šel ves za armado in ga ne bo nič ostalo za civilno rabo.

Finski socialist izstopi iz vlade

Stockholm, Švedska, 5. dec.—Tukajnji list Tidningen je objavil poročilo iz Helsinka, da bo socialist K. A. Fagerholm izstopil iz finske vlade. Nemški uradniki so ga že večkrat skušali izrinuti iz kabineta.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdržišne dršave (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto. \$3.00 za pol leta. \$1.50 za štiri leta; za Chicago in Ciero \$7.50 za celo leto. \$3.75 za pol leta; za inosematvo \$8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year. Chicago and Ciero \$7.50 per year. foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drama, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil pošiljino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2857-58 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Datum v oklepaju na primer (December 31, 1942), poleg valnega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

"New Deal" na Angleškem

Zadnji teden je bil v Londonu objavljen načrt za "socialno revolucijo" v Angliji. Tako ga imenuje angleški tisk v resnem tonu. Koliko je v tem načrtu revolucije, je odvisno, odkod in kako gledamo na to stvar.

Na primer v Ameriki pravijo nekateri socialisti, da je Amerika že deset let v mirni revoluciji. Ta revolucija je znana pod imenom "new deal". Da je "new deal" prinesel ameriškim delavcem mnogo pravic in priložnosti za napredek, o tem ne sme biti dvoma, ampak, da li je to revolucija ali le uvod v socialno revolucijo ali samo reforme, o tem se ni vredno pričakati.

Angleški načrt za "socialno revolucijo" ni nič drugega kot "new deal" za Anglijo, ki prinaša angleškim delavcem celo vrsto ekonomskih in socialnih reform. Poglejmo, kakšne reforme se obe-tajo Angležem in primerjajmo jih z ameriški newdealskimi reformami.

V načrtu je zavarovanje proti brezposelnosti. Zavarovani so vsi delavci obeh spolov od petnajstega leta starosti in brezposelnostna podpora, ki je predlagana, bazira na povprečnem zaslužku delavca z leta 1938 z dodatkom 25 odstotkov. Detajli tega zavarovanja so zelo obširni in pokrivajo vse faze uposelnosti. Razlika med ameriškim in predlaganim angleškim sistemom tega zavarovanja je, da na Angleškem bodo tudi delavci prispevali v brezposelnostni sklad poleg države in delodajalcev.

Uvedeno je tudi široko starostno zavarovanje, ki se razteza tudi na delavce na farmah in na hišne posle, česar še nimamo v Ameriki.

Tretji del socialnega zavarovanja v tem načrtu je zavarovanje zoper bolezni, katerega tudi še ni v Združenih državah. To zavarovanje, ki bo obvezno, krije vse nižje sloje in določa brezplačno zdravljenje doma ali v bolnišnicah proti rednim prispevkom.

Načrt vseh teh socialnih zavarovanj—poleg še nekaterih drugih—je delo vlade, ki ga je poverila v sestavo Williamu Beveridgeju. Namen je, kakor se glasi uvod načrta, da mora biti ljudstvo Anglije pripravljeno na vsako gospodarsko krizo po vojni. Anglija že ima socialno zavarovanje za delavce dolgo let, a ne tako obširno; predlagani načrt ga precej izboljšuje. Toda zavarovanje zoper bolezni bo nekaj novega za Anglijo in pričakuje se, da bo baš ta del zavarovanja zadel ob največjo opozicijo, ko pride načrt na dnevni red v parlamentu. Zdravniki na Angleškem so prav takšni sovražniki "socializirane medicine" kot so ameriški.

Značilno je to, da je celo nazadnjaški tisk v Angliji sprejel to "socialno revolucijo" ugodno. Ugovori so proti nekaterim detajlom, ampak v principu pravijo vsi, da je nekaj takšnega potrebno. Na drugi strani pravi delavski tisk, da je to komaj minimum, kar bo angleška delavska stranka zahtevala po vojni. Zahtevala bo veliko več, na primer poddržavljenje premogovnikov in druge velike ekonomske reforme.

Kar je pri vsem tem zanimivega, je to, da se Anglija ne boji socialnega zakonodajstva tudi sredi vojne. Bombardirana Anglija, ki ima do danes vsako peto hišo porušeno in katere še vedno ni na višku svoje bojne produkcije—najde dovolj časa in prilike za kontroverzo glede novih socialnih reform med potekom vojne. To je zanimivo.

Pri nas na primer, ko smo komaj leto dni v vojni, odmeva že vse to leto histeričen krik iz tabora ameriških burboncev: Proč s socialnimi reformami med vojno! Zdaj ni čas za to! Zdaj moramo gledati samo za zmago in v ta namen je treba ne samo prenehati s socialnim zakonodajstvom, temveč tudi suspendirati že obstoječe delavske zakone v interesu zmage!

Tako se derejo ameriški nazadnjaki, sovražniki "new deala" in vsake socialne zaščite za delavce, ki bi radi izkoristili vojno v svoje namene. Ampak ameriško ljudstvo, zlasti delavci, ki vedo ceniti "newdealske" reforme, ne bodo dopustili, da bi se nazadnjakom izpolnile njihove želje. Amerika ne pojde nikdar več nazaj v čase pred veliko depresijo.

Angleški parlament bo nedvomno sprejel nove načrte socialnega zavarovanja, čeprav so konservativci v večini v zbornici. Pritisk novih razmer je tako močan, da je vsako upiranje brez uspeha.

Avstralija, del britanskega imperija, katera je tudi še vedno pod japonskimi bombami, se takisto pripravlja že zdaj na socialne reforme po vojni. Avstralska vlada, ki je v rokah laboritov, je sklicala konvencijo za amandiranje ustave. Stara ustava namreč brani zakonitost nekaterih ekonomskih reform, ki so potrebne za "new deal" v Avstraliji, zato je treba izpremeniti nekatere točke v ustavi, tako da bo ustava dovoljevala vse možne gospodarske in socialne preobrate.

To so dobra znamenja. Vsekakor je to dokaz, da je demokracija dovolj žilava in prožna, da lahko vodi vojno za svoj obšoj, obenem pa lahko sama sebe izpopolnjuje in izboljšava.

Marsikaj je, kar danes lahko čaka na mir. So pa stvari, ki ne morejo čakati—in med temi stvarmi je red doma in pa vprašanje, kako si bomo oblikovali demokracijo in svobodo, katero si zagotovo in zavarujemo z zmago nad totalitarskim barbarstvom.

To in ono iz metropole

Cleveland.—Ko kolovratim po naši glavni metropoli za naročniki Prosvete, starimi in novimi (teh sem v tem letu dobil precejšnje število in tudi dobrih naročnikov), vidim vsakovrstne spremembe. Tako vidim veliko trgovin zaprtih, največ z grocerijo in mesom. Pa ne, da so jih zaprli radi tega, da ne bi mogli uspevati, marveč valed tega, ker je bil gospodar ali sin poklican k vojakom ali je šel na obrambno delo v tovarno. Torej pomanjkanje delavcev.

Nadaljnja sprememba je tudi v tem, da v trgovinah že primanjkuje različnega blaga, posebno pa gotove vrste mesa, tako da se morajo odjemalci zadovoljiti z manjšimi odmerki. Najbolj primanjkuje kave in tudi sladkorja. Ampak do zdaj še ni tako veliko pomanjkanje. Večje še pride, kajti Amerika še ni do kolen v vojni. Hitler, Mussolini pa Mikado in njih tolovajske armade pa še niso in tudi ne bodo še tako hitro uničene.

Ko se vozim po busih in po poulični železnici, ali ko hodim po cestah, vidim dekleta in ženske oblečene v hlačah, in sicer one, ki delajo v tovarnah, kot tudi one, ki so doma ali hodijo v šolo. Velika sprememba v nošji je tudi v barvi, kajti ženske v Ameriki menda še niso hodile toliko rdeče oblečene kot ravno sedaj. In to se opazi posebno med mladimi dekleti in ženskami. Pa se menda nihče ne zgraža, da to pomeni—socializem ali brezverski komunizem. Res se svet spreminja, pa še bolj se bo spremenil po tej strašni vojni. Zdi se mi, da bodo še papež in Kristusovi namestniki postali rdeči, če bodo hoteli eksistirati. Torej bodo velike spremembe skoraj v vseh ozirih, ker morajo priti na vsak način.

V Prosveti z dne 19. novembra sem čital spet zanimiv dopis izpod peresa Franka Finka iz Herminija, Pa., v katerem omenja zločin, ki so ga izvršili trije mladi roparji nad njegovim bratom, ki so ga pri poskusnem ropu njegove trgovine umorili pred štirimi leti. Tistega dogodka se še dobro spominjam, ker je bilo poročano v Prosveti. On piše še o drugih nesrečah in smrti njegovih bratov in sester. Vsi ti spomini so težki, še bolj težki spomini pa bodo, ko bomo natančno izvedeli, koliko in kateri so padli na svetovnih bojiščih od sovražnih krogel ali bajonetov ali so našli hladni grob v globokih vodah oceanov.

V Prosveti sem tudi čital v Domačih vesteh, da je v Pueblu, Colo., umrl rojak Anton (ali Joseph) Narod. Spominjam se ga še iz leta 1920, ko sem potoval tam po zapadu in bil več dni pri njih na kvartirju. Bil sem tam ravno za veliko noč. Bili so dobri in postrežljivi ljudje. Takrat so živeli blizu mesta na farmi. Imeli so tudi več prav za njih deklet. Pokojniku želim mirnega počitka, preostalam pa moje iskreno sožalje!

V isti Prosveti sem tudi čital prilično zanimiv dopis nove dopisovalke mrs. Frances Oblak iz Bridgevilla, Pa. Tudi ona dobro piše in se vidi, da ji možgani delujejo. Samo korajžjo, Frances in še pisite!

Mogoče bo slovenski kongres

že za nami, ko bodo te vrstice

zagledale beli dan. Podpisani bo kot podpredsednik zastopal združeno zvezo s štirimi drugimi odborniki tega podjetja. Naj omenim, da zadruga lepo napreduje, samo smolo imamo, ker so nam vzeli več mladih uslužbencev k vojakom ali v tovarno k obrambnemu delu. Prihodnje leto bo naša zadruga praznovala 30-letnico obstoja. V tej dolgi dobi je šlo to naše podjetje že skozi težke gospodarske krize, a kljub vsemu temu danes beležimo lep napredek s tremi dobro uspevajočimi trgovinami. Kaj več o zadrugi mogoče drugikrat.

Končno naj še naznamim mojim starim in novim odjemalcem Ameriškega družinskega koledarja, da ga bom kljub vsej tej zaposlenosti na vseh koncih in krajih tudi letos razpečeval, posebno pa v collinwoodskem okrožju. In pozor tudi Lorainčani, kajti tudi tja jih bom prinesel čim prej mi bo mogoče.

Anton Jankovich, zastopnik.

Na prišlinih počitnicah

Indianapolis, Ind.—Ker imam zopet dosti časa, se bom zopet malo oglasila. Sem namreč na brezplačnih počitnicah, ker me moja noga zopet nadleguje. Od kar sem bila na nogi operirana, ni več trdna in mislim, da bom morala pustiti delo v fabriki, ker ne morem več stati po osem ur na dan. Poleg tega je pa pri delu tako mrzlo, da smo oblečene v tri jopiče in v tri pare nogavic, toda kljub temu te zebe, ker so tla vsa mokra. V takih razmerah mora še zdrav človek zboleeti. Torej če mislim še kaj časa tlačiti ta puklasti svet, bom morala pustiti to delo.

Zdaj imam zopet veliko časa, ker me noga tako ne boli, da bi morala biti vedno v postelji. Lazi sem in tja po hiši in gledam, kdaj mi bo pismonoša prinesel Prosveto in potem sem zopet dobra za par ur. Seveda, ko ima človek čas, je Prosveta vse pre-majhna, pa magari bi imela deset strani. Tako je z mano, kadar sem doma in jo dvakrat preberem. Kadar delam v tovarni, takrat pa ni časa, kajti ko pridem domov, me čaka polno dela in še v večerni šoli sem začela hoditi za državljanski papir. Moj mož vsako jutro vzame Prosveto od prejšnjega dneva in jo nese nekemu staremu možku, ki je brez dela in je ne more poročiti, toda jo zelo rad bere.

Zdaj pa imam dosti časa za branje in premišljevanje. Premišlujem o svetovni vojni, kakor tudi o zadnji, kajti takrat sem bila tudi jaz v starem kraju, toda takrat v Sloveniji vsaj niso požigali vasi in morili ljudi. V Prosveti od 7. oktobra sem brala, kako Italijani požigajo tam po naših krajih. Brala sem, kako so požgali pri Plankarju na Veliki Dobravi pri Štici. Jaz vem, kje stoji tista hiša, kajti v tisti vasi sem služila pri Ščitniku leta 1907. Vem udi za Florjanovo hišo v Štici, kajti od tam sem doma.

Vsi tisti kraji so mi znani do Litije, kajti po njih sem hodila leta 1917, ko sem bila dalj časa doma pri bolni materi. Takrat je bila vojaška postava, da nisi mogel nikamor po železnici brez dovoljenja ali legitimacije, in ta se je dobila na glavarstvu. Ko

sem zopet nameravala domov v Cerknico, moja svakinja Jerca pa je hotela obiskati svojega moža, ki je ležal ranjen v bolnišnici v Gradcu, sva se meseca novembra napotili na glavarstvo v Litijo po legitimacijo. V Štangi je imela Jerca poročeno sestro.

Od doma se odpraviva okrog 10. dopoldne in jo mahneva po hribih do Štange, drugo jutro pa naprej v Litijo, kjer so bile uradne ure sanio dopoldne. Po tistih hribih nisem še nikoli prej hodila in tudi pozneje ne, toda Jerca je bila že večkrat pri sestri v Štangi. Nekaj časa jo dobro reževa po hribih, v gozdu se pa zgubiva in nisva mogli na pravo pot. Končno gre Jerca na hrib, od kjer je razgled na vse strani. Tam je začela prepevati, da sem se morala smejati. Potem se vrne in pravi, da ve, kje sva, toda sva se toliko zamudili, da naju je zalotila noč. Po tistih hribih so redke kmetije, na vsakem hribu ena kmetija, okrog nje pa njive in senožeti. Po tistem klanecu proti Jercini sestri sem šla po vseh štirih, kajti bilo je tako temno, da si dalj segel kot videl. K nji sva prišla ob osmih zvečer.

Jerca potirka na vrata in ko sestra izve, kdo je zunaj, odmakne škaf vode od vrat, jih odpre in zopet "zaklene" s škafom vode. Ona je bila sama s šestimi malimi otroki; najstarejši je imel dvanajst, najmlajši pa dve leti. Mož je bil v vojni, iz katere se ni več vrnil. Družina je bila že povečerjala. Žena nama je prinesla kuhanege fižola, ki ga je zalila samo s kisom, kajti olja ni bilo, toda nama ni šel, ker je neznošno smrdel, daš sva bili lačni, ker od devetih zjutraj nisva imeli nič v ustih. Potem smo šli spat. Spali smo vsi v eni sobi, devet po številu. Ker je bila le ena postelja, smo ležali na slami po tleh in nekateri otroci po klopeh. Bil je tak duh, da sem zjutraj komaj čakala, da sem prišla na sveži zrak. Zjutraj je napravila mlečnih žganecv, postavila skledo na mizo, potem pa otroci okrog mize in dva na mizo, tako da sem izgubila ves tek. Potem sem se izgovorila, da ne morem mlečnih žganecv. Žena se je izgovarjala, da nama ne more z drugim postreči, ker je vojna.

Potem jo mahneva proti Litiji. Prazen želedec se je začel bolj in bolj oglašati, toda kupiti nisva mogli nič. Šla sem h kmetu, prosila kruha in ga tudi dobila, prav tako moja svakinja pri drugem kmetu. V Litiji sva šli v gostilno, naročili vsaka četr štira vina in ga s kruhom požili. Med vojno nisi mogel ničesar kupiti; grizljaj si moral pri kmetu trdo zaslužiti ali pa ga izpro-siti. V jeseni, ko je bil prihodek, je bilo še nekako. Najhujše je bilo pomladi, ko je pridelek posešel čez zimo in ko je bilo posejano seme, tako da ni nič ostalo. Na karte smo dobili le dve killi moke na mesec za osebo, potem se ve, kako smo se hranili. Zdaj pa je še slabše, kajti sovražnik jih je oropal vsega, jim požiga domove in jih mori. Zelo se mi smili hči, ki je poročena v Cerknici. Jaz imam tukaj vsega dovolj, ona pa gotovo strada z družino, toda pomagati ji ne morem.

Na glavarstvu sem dobila legitimacijo in sem odpotovala v Cerknico na dom mojega moža, ki je bil v Ameriki. Ko se je po vojni leta 1919 vrnil, sva šla neko soboto peš v Ljubljano in nazaj, ker nisva v Borovnici mogla dobiti vlaka, kajti vozil je šele popoldne. Noge sem imela tako ožuljene od hoje, da nisem mogla dva dni hoditi.

Zelo lepo je Cerkniško jezero, ki usahne proti koncu julija. Ko odhaja voda v podzemlje, je iz-boren ribolov. Tiste dni se vse pripravlja in gredo ribe lovit—jaz sem jih lovila kar z rokami. Ko se jezero posuši, nastanejo travniki, potem pa je košnja. Trava je še precej dobra, če je voda ne zalije.

Prej sem omenila, da sem začela pohajati v večerno šolo za državljanstvo. Dne 9. novembra sem šla k zaslišanju, 13. smo prisegli zvestobo Ameriki, 19. novembra pa sem dobila državljanske pravice. In tako sem zdaj ameriška državljanka. Me prav veselil, da mi ne bo treba iti več gledat tistega polentarja.

Josephina Mivc. 34.

O Adamičevem predavanju

West Allis, Wis.—The International Institute of Milwaukee County and cooperating organizations present Louis Adamic in a lecture on "This Crisis Is Our Opportunity" on Monday evening, November 16, at the Grand Avenue Congregational Church.

Tako se je glasilo v programu knjižici, ki je bila razdeljena med poslušalce. Jaz sem sicer malo zamudil, ker me je seja domačega društva zadržala, toda govornik še ni bil nastopil. Cerkvev, v kateri se je predavanje vršilo, je zelo pripravna. Svoječasno smo hodili tja poslušat Normana Thomasa. Cerkvev je podobna gledališču, ima mehke sedeže in pod je pokrit s pre-programi in tudi z gorkoto je preskrbljeno, tako da se človek udobno počuti.

Ob nastopu Adamiča je bila dolga ovacija. Poslušalcev je bilo veliko. Kot sem slišal, je v cerkvi 1250 sedežev in toliko so tiskali vstopnic. Mislim, da so bile vse prodane, ker je izgledalo vse zasedeno. Adamič je govoril okrog dve uri, potem pa še eno ur od-govarjal na razna vprašanja. Poslušalci so mu pazno sedili. Govornik je predmet temeljito obdelal in dobil od poslušalcev splošno odobravanje. Mnociča je bila zelo zadovoljna z njegovim izvajanjem. Govora ne bom opi-soval, ker so ga tukajšnji listi drugi dan deloma priobčili, peč pa želim izraziti svoje mnenje. Na predavanju sem videl tudi take ljudi, ki so sploh naspro-tovali Adamiču. Ne vem, ali so ga prišli poslušati "iz firbca", ali so se približali njegovim idejam. Naj bo že prvo ali drugo, mi potrebuje Adamiča in zdi se mi, da ga bomo še bolj potrebovali. Njegove knjige so bile kritizirane po nekih osebah, posebno njegova "Two-Way Passage", toda kolikor je ta knjiga starejša, toliko bolj je priljubljena, seveda pri drugih narodih, ker med nami Slovenci ni dosti poznana, ker je ne razumemo. Naši inteligenti so si jo preskrbeli. Naša tujenka mladina se ne zanima; če koga društvo kupi knjigo, pa potem leži zaprašena pri kakem tajniku v pozabnosti.

Priporočam, da sežete po Adamičevih knjigah, kdor je zmogel. Lahko jih naročite pri avtorju, pri Proletarcu in tudi jaz drage volje storim uslugo, če se zglasite pri meni.

Na tem predavanju sem imel priliko opazovati, kako drugi narodi spoštujejo Adamiča. Ko je skončal, so stopili v vrsto in vsakdo mu je hotel stisniti desnico in spregovoriti par besed, da je človeku kar prijetno pri sru. Od naših dopisnikov pa še vedno pride kakšna opazka glede njegove knjige "Two-Way Passage", češ, da Adamič sanja.

Naj omenim še to, ko je bilo konec rokovanja, je bilo v sprejemni sobi tudi malo prigrizka in tople kave, kdor se je hotel poslužiti. Potem pa nas je Frank Ermevc odpeljal malo na sprehod po mestu in ob Michigan-skem jezeru na sveži zrak, kar je na Adamiča dobro vplivalo, ker je bil zelo utrujen. On je imel že prejšnji večer velik shod in dolgo predavanje.

Ob tej priliki nam je tudi bljubljil, da pri Prosveti lahko porabijo kakšno njegovo knjigo za podlistek, ako bi jo kdo dobro prestavil. Naše ženske komaj čakajo in se jih je že več izrazilo, da bi rade čitale Adamičeve spise v slovenščini. Jaz bi priporočal za prevod "Cradle of Life" ali "Native's Return". Seveda bi se moralo uredništvo dogovoriti z avtorjem. S tem bi Prosveta pridobila na ugledu in mogoče tudi novih naročnikov, ker list postaja bolj reven in tudi naši dopisniki nimajo usmiljenja do Prosvete. Dopisujejo stvari, brez katerih bi list lahko izhajal, ker niso koristne.

Ker mi je zopet dovoljeno od zdravnika, da zopet lahko malo čitam, opazujem razne sugestije glede slovenskega kongresa. Se strinjam z onimi, ki priporoča-

jo zaupanje v Etbina Kristana, Louisa Adamiča, Lauscheta, Molka, Cankarja; imamo pa še druge zanesljive brate v bližini, na primer A. Gardna, F. Alesha in več v Clevelandu, samo če bodo pripravljene prevzeti odgovornost v vodstvu.

Kongres bo primoran gledati, da pride na kakšen način do denarnih sredstev, bodisi s prostovoljnimi prispevki ali na kak drug način, kajti brez denarja ne bo šlo, ker delo je preogramno. Potrebno bi bilo, da bi od časa do časa izdali kakšen poseben magazin ali publikacijo, da bi informirali poklicane faktorje in ne samo z brzojavami. Če bi se obračali na večje ameriške liste, pride predraga stvar in sploh ne hoteli priobčevati naših član-kov niti za plačilo. Direktorji, ki bodo izvoljeni, oziroma tisti, ki bodo uposleni pri tem delu, tudi ne morejo živeti od božje volje ali od odgovornosti, katero jim bo kongres naložil. Če vsi Slovenci damo vsak po en dolar v blagajno, pa bo denar skupaj. In tisti dolar bo vsakdo lahko pogrešil. Kaj mislite o tej sugestiji?

Joe Radelj.

Poročilo postojanke 4 JPO-SS Sheboygan, Wis.—Na prvi se-senski seji lokalnega odbora št. 4 JPO-SS je bila z velikim odobravanjem sprejeta sledeča res-olucija:

"Lokalni odbor št. 4 JPO-SS v Sheboyganu, Wisconsin, kate-rga tvori enajst društev, izreka najlepšo zahvalo mr. Janku N. Roglju, bivšemu direktorju pu-blicitete JPO-SS za njegove le-pe članke v prilog narodnemu pomožnemu fondu, katerega zbi-ra ameriška Slovenija v pomoč revnim in zatiranim rojakom v stari domovini.

Žal nam je, da je brat Rogelj prenehal s svojim delom, ker narod pogreša njegovo iskreno in vzpodbudno besedo. Narod ve, da je v svojim obširnem delom za našo pomožno akcijo imel mnogo truda, zato mu je v sru-čevljen. Ker je pa v takih slu-čajih tudi javna beseda umest-na, mu naš odbor v imenu vseh svojih društev izreka javno priznanje in zahvalo za njegov trud.

Marie Prisanar, predsednica, Johanna Mohar, tajnica, Martin Jelenc, blagajnik, Joseph Yeray, predlagatelj resolucije.

Odbor se najlepše zahvaljuje predsednici našega odbora Marie Prisanar, ker se je potrudila in za jugoslovanski pomožni sklad dobila \$500.00 od tukajš-nje Sheboygan County War Chest organizacije. Posebno nas je razveselilo to darilo valed te-ga, ker ga ni nihče pričakoval, ker je bila ta "War Chest" kampanja zaključena že pred štirimi meseci.

Naš odbor prav uspešno delu-je že nad eno leto in pol v blagi namen pomagati revnim rojakom v stari domovini. Do sedaj smo blagajniku JPO-SS mr. Leo Jurjevcu v Chicagu poslali vsoto \$769.77. Ako pristejemo še gori imenovano vsoto \$500.00 ter vsoto \$52.00, katero je podružni-ca SZZ št. 1 posebej poslala, je naša sheboyganska naselbina skupno prispevala v narodni po-možni fond \$1321.77, kar je za našo majhno naselbino izredno visoka vsota.

Vse to se je lahko doseglo z lepim složnim sodelovanjem naših društev in njihovih zastop-nikov, ki zaslužijo za svoje za-piznanje vse priznanje.

Johanna Mohar, tajnica in zapisničarica.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 7. decembra 1922)
Domače vesti. V Milwaukeeju je umrl John Brinovec iz Savinjske doline.

Delavske vesti. Governer Californije je odredil, da Mooney in Billings ostaneta v zaporu. Nobene pomilostitve!

Inosematvo. V enem dnevu so postale vlade v Jugoslaviji, Spaniji in Portugalski, griska monarhija se ruhi in Francija spet grozi z okupacijo Porurja.

Sovjetska Rusija. Čičerin za-hteva na lausanski konferenci odprte Dardanelle.

All ste naročeni na dnevnik "Prosveto" Podpirajte svoj list!

Ruski vojaki na pobodu v osadju stalingrajske fronte.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

OSVOBODITVE JUGOSLAVIJE O VELIKIH DOGODKIH

New York, 10. nov. (JIC).—Nasamo obvestilo jugoslovanske vlade narodom v Jugoslaviji preko londonskega radia glede velikih dogodkov na bojnih frontah v zvezi z junaško izvedeno izkrcanjem ameriške armade na obalah severne in zapadne Afrike. Veliko veselje je zaznamovalo povsod po svetu. Počelo na vseh kontinentih so se razširili valovi navdušenja in optimizma. Nova odločilna faza osvoboditve zaslužnega človeka se je začela na vseh kontinentih. Ameriška armada, ki osvobodi in miru se je pridruži, kakor strela z neba, bo v junaško zavzela afriške obale ob Sredozemskem morju in Atlantskem oceanu in nam narodom, da se bliža novi obračun s sovražnikom.

velj v Afriki in trde, da smo neizmerno močnejši v pogledu moštva in materiala. Toda to je laž. Le deset divizij imamo v Egiptu, to je približno 150,000 mož, dočim so oni imeli 12 divizij, to je približno 200,000 mož.

In njihova armada se je nahajala na utrjenih postojankah, o katerih so sami trdili, da jih ni mogoče zavzeti. Angleži so zdaj pokazali, da so na kopnem silnejši od Nemcev, da je njihovo brodovje boljše in da so tudi v zraku bolj učinkoviti. Vaša vlada vas je obvestila, da zdaj še ni čas za splošno vstajo, vendar pa pomagajte nam v boju proti Rommelu, ako morete prekiniti železniško progo v Solun. To bi bil velik uspeh, neprecenljivo koristen, kajti po tem potu dobiva Rommel potrebni bencin.

Londonski radio svojim jugoslovanskim slušalcem

Pršla je vest, da je ustanovljeno skupno vrhovno vodstvo, ki je najboljši začetek vsake ofenzivne akcije. S tem je tudi že zdaj izkazana Rusom učinkovitost in važna pomoč.

Vesti o izkrcavanju Amerikancev na obalah severne in zapadne Afrike so v vsej Ameriki izzvaly ogromno navdušenje.

Pred letom dni so Nemci preko radia javili, da so Angleži neumni, ker sami sebe slepijo glede Bližnjega vzhoda. Češ, zanje ni tam nobenega upanja več le še več porazov bodo tam doživeli. Nemška propaganda zdaj najbrže z začudenjem ogleduje divji beg Rommelovih čet.

Jugoslovani porazili polk ostiaca

London, 9. nov. (UP).—Jugoslovanski domoljubi so porazili in razpršili polk ostične pehote v okolici Čačka, 68 milj južno od Belgrada in pri tem so zajeli ves štab te edinice.

Ta vest je bila javljena preko moskovskega radia, ki je tudi poročal, da so jugoslovanski gerilci pognali sovražne posadke iz utrjene postojanke blizu Karlova. V tem boju so ubili ali ranili 60 Italijanov.

Argentina prevzela kontrolo komunikacij

Buenos Aires, Argentina, 5. dec.—Vlada je izdala odredbo, ki ji daje popolno kontrolo nad komunikacijskim sistemom. Ta vključuje telegram, telefon in radio. Nekateri trdijo, da je bila s tem poostrena cenzura, kar pa vlada zanika. Uradno pojasnilo pravi, da je bila odredba uveljavljena, da vlada prepreči prenos informacij, ki ogražajo zaščito ameriškega kontinenta in nevtralnost Argentine.

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveta"? Podpirajte svoj list!

preenaglite se v akciji. Še pravi trenotek za to, da storiti. To vam priporočuje jugoslovanska vlada. Pripravite se pa na čas splošne vstaje, katerega vam bomo oznanili. Zdravje se je začelo s sijajnim uspehom proti Rommelovim četam. Zdravje pa so nastopili Amerikanci.

LANICE PREKO LONDONSKEGA RADIA

London, 9. nov. (Radioprejemniki).—Se druga naročila preko londonskega radia jugoslovanskemu ljud-

Časnikar G. Harrison o stanju v Afriki

pravite o novicah? Globoko razburjeni—kakor mi sa. Če bo to veliko podjetje, bo moglo ogromno pomagati osvoboditvi Evrope in Ameriki, o kateri smo trdili, da bo prišla prečeno. Nastopila pravočasno, če bi jo začel drugi front. Nam uspe, da očistimo severno Afriko osištne golazni, bo osvobodili tri četrtine svoje površine pot za zalaganje za-

Grupa kitajskih beguncev, ki so morali zapustiti svoje domove, ko so Japonci udrili na Kitajsko.

Davek za zmago

Da pomagamo priboriti zmago, bomo prihodnje leto morali plačati znatno višje dohodninske davke (income tax). Milijoni ljudi, ki niso nikdar poprej plačali davka, postanejo davkoplačevalci. Poleg tega pa bomo podvrženi posebnemu davku za zmago, takozvanemu Victory Tax, kateremu bo podvržen vsakdo, katerega zaslužek l. 1943 bo presegal \$624 na leto. Iz tega novega davka vlada pričakuje dobiti tri milijarde dolarjev za vojne svrhe.

Ta novi davek za zmago, kakor tudi povišek dohodninskega davka in nove davčne določbe so bile odobrene od kongresa pred kratkim. Ta novi davek pa ima tako značilne kakovosti, da se more smatrati kot nekaj različnega od navadnega dohodninskega davka.

Pred vsem je razlika v tem, da se dohodninski davek vedno plačuje za dohodke prejšnjega leta; l. 1943 bomo pa plačali redni dohodninski davek za dohodke, ki smo jih imeli l. 1942. Victory tax pa bomo plačali za dohodek, ki ga bomo imeli l. 1943. To pomeni, da bomo plačevali sproti na račun tekočega dohodka. In tudi za večino ljudi se bo ta davek začel, čim dobijo prvo plačo po novem letu.

Dohodek vsake vrste je podvržen "Victory" davku. Le dohodek iz vladnih bondov in glavninski poviški so izzeti. Mezde, vsakovrstne plače, zaslužki profesionalnih oseb, dividende, obresti, dohodki iz najemnin in posla so dohodki, ki so podvrženi "Victory" davku.

Davkoplačevalci tega davka za zmago postanejo vsi Američani, ki dobivajo več kot \$624 na leto. Pa niti ljudje, ki so v armadi, niso izzeti, dasi je bil določen drugačen način za plačevanje tega davka za vojake, pomorske in druge ljudi v uniformi, kakor tudi za poljedelske delavce in hišne služabnike.

"Victory Tax" je kratkoma pet odstotkov. To je prvi poskus vlade, da izterja davek od suro-

vega dohodka in je prva vrsta dohodninskega davka, ki seže dol do ljudi, ki zaslužijo le po \$12 na teden.

Za večino industrialnih in pisarniških delavcev bo ta davek pomenil petodstotno znižanje plače. Za one delavce, katerih dohodek se menja v teku leta, se bo ta davek primerno tudi menjal. Kajti ta davek se pobira na samem viru, od delodajalca samega, ki bo moral odbiti pet odstotkov od tedenske, dvo-tedenske ali mesečne plače, kakršna je plača.

Kar se tiče ljudi, ki so v armadi, mornarici, marinakem zboru ali obrežni straži ali za poljedelske delavce in hišne služabnike, se "Victory" davek ne bo odbijal od plače. Niso pa izzeti. Plačilo bo le odloženo. Meseca januarja 1944 bodo morali vložiti posebno davčno prijavo, v kateri bodo morali navesti, koliko so zaslužili l. 1943. In tedaj bodo morali plačati tudi oni v obrobkih v teku l. 1944.

Odbijati ta petodstotni davek bo pomenilo precej posebnega dela za delodajalce in davčni strokovnjaki v Washingtonu sedaj težko delajo na tem, da olajšajo to breme. Mnogo ljudi je pa, katerih dohodek se ne more odbijati na samem viru. Ti so na primer profesionalni ljudje, kakor zdravniki, dentisti in odvjetniki, ki dobivajo plačila od svojih klientov, kakor tudi neodvisni trgovci, ki niso inkorporirani, ali pa ljudje, ki živijo od dividend, obresti, najemnin in enakega.

Za večino teh se dozna šele l. 1944, koliko so zaslužili, kadar prijavijo svoj dohodek za 1943. Tedaj pridejo na vrsto ne le za redni dohodninski davek, marveč tudi za "Victory tax".

Za večji del ljudi, ki dobivajo radne plače, pa se bo ta davek pobiral po delodajalcih. Vzemi- mo na primer človeka, katerega zaslužek znaša \$2000 na leto. Najprej bo treba odbiti \$624; preostane torej \$1376. Od tega zneska se bo odbijalo 5%. On bo torej v teku l. 1943 plačeval \$68.80 "Victory" davka.

Ta znesek seveda ne bo tako občutljiv na tedenski podlagi. Oni, ki zaslužijo več kot \$12 in ne več kot \$16 na teden, bodo imeli po 10 centov na teden odbitih od svoje plače. Oni, ki zaslužijo od \$16 do \$20 na teden, bodo imeli odbitek 30 centov, itd.

Določbe o "Victory" davku vsebujejo neko nenavadno kakovost. Del tega davka vlada povrne po vojni, dasi zakon ne pove, kdaj se to zgodi. Samo to je rečeno, da se ta davek oziroma del istega povrne v obliki kreditov proti dohodninskemu davku—Common Council—FLIS.

Italijanski list o trpljenju Jugoslovancev

Newyorški italijanski "L'Unita di Popolo" je objavil zanimiv dopis o Jugoslaviji. Prinašamo nekatero izvlečke v dokaz tega, da se tudi še nekaterim, akoravno redkim, Italijanom odpirajo oči.

Pomladi leta 1941 po sramotnem pohodu in Albanijo, je fašizem proglasil, da je vojna na Balkanu, dobljena.

Pokrajina Ljubljane je bila priključena kraljevini (in carstvu) Italiji, kakor so ugledne osebnosti tega mesta sporočile "osvobodilcu" Mussoliniju svojo zahvalo. Ako so bili njihovi podpisani zares na papirju, bomo šele pozneje izvedeli, s kakšnim divjaškim nasiljem so jih izsilili. Res pa je vsekakor, da je kmalu potem zagrmela bomba v neki gostilni, kjer so se sestajali znani laški fašisti. Ob tej priliki smo izvedeli, da je bil že nekaj tednov prej ubit fašist in izvedeli smo tudi — akoravno te- ga niso povedali fašisti sami — da je bilo po nalogu vlade iz Rima 38 vasi "italijanske" pokrajine Ljubljane popolnoma porušeni s strani zasedbene armade, ker so te vasi preveč očitno izražale . . . preveliko in preglasno navdušenje za svoje "osvoboditelje". Taka brezpravnost se bo dala oprati le s krvjo onih, ki so krivi takih strašnih zločinov.

Zavinska fašistična nasilja, umori, obsodbe na smrt, atentati in bojne operacije "partizanov" so se v teh zadnjih mesecih kopičile v pokrajini Ljubljani, kakor tudi v drugih zasedenih in Italiji priključenih ozemljih.

Nedavno je govorilo fašistično časopisje o usmrtnih fašistov in špijonov v Ipavski dolini (Goriška pokrajina), ki je zdaj že 20 let od fašistov zasedena in mučena. Mussolini pa zdaj pošilja poslednje pozdrave roparskega glavarja svojim razbojnikom, ki so z življenjem plačali svoje nezaljšane zločine. Jugoslovani so Slovani. Oni bodo ostali Slovani in zahtevajo svojo narodno neodvisnost.

Tak je položaj v takozvanih "italijanskih" krajih, a še mnogo huji je za fašizem v "zavezniški" Hrvaški in na drugih zasedenih ozemljih. Mesto Banja Luka na primer, ki je fašističnim ustašem najsvetejši kraj in o katerem so govorili, da bo postal nova prestolnica Hrvaške namesto nezanesljivega Zagreba, kjer so bila celo že ministerstva pognana v zrak — to mesto je bilo precej časa popolnoma odrezano od ostalega ozemlja, ko so ga obkolili jugoslovanski gerilci.

Banja Luka pa tudi ni edino središče, kjer se je to zgodilo. Precejšnje število mesto je bilo obleganih od "partizanov" ali pa celo zasedenih. Najnovejši in važen dogodek te osvobodilne vojne jugoslovanskih "partizanov" je bitka, v kateri je bilo ujetih 1500 Italijanov v Bosni, dočim je bil ves ostali odedek popolnoma porazen in razpršen.

Večkrat so že fašisti javili, da je "partizanska" armada poražena, toda dejstva so kmalu razkrinkala te fašistične laži. Ponovno je Mussolini zamenjal svoje generale — prav kakor v Albaniji — in pozval na odgovor poveljnike zasedbenih čet, katerim je nato dal nova, še strašnejša navodila.

Jugoslovanski narodi so postali enotni in sklenjeni in so odgovorili: "Oko za oko, zob za zob." Fašistično časopisje pa je skozi stisnjeno zobe in med vsticami priznalo, da se nahajajo v

Napori Otona Habsburškega

Cilji habsburške skupine
Visoka osebnost nekdanje avstrijske armade je danes izjavila naslednje:

S pomočjo svojega vojaškega komiteja in svobodnega avstrijskega pokreta si prizadeva skupina, kateri načeljuje monarhist Hans Rott, dobiti v svoje roke avstrijsko legijo.

Oton in njegovi pristaši bi želeli uporabiti legijo v cilju, da uvedeno v Avstriji monarhijo, katero sovraži vsa centralna Evropa. S svojo agitacijo in s svojimi spletkami, da bi dobil v roke poveljstvo legije, Oton ogromno škoduje stvari svobodne Avstrije.

Habsburžane sovražijo Srbi in Čehi. Sodelovanje Zedinjenih držav z Otonom bi vzбудilo nezaupanje češkega podzemnega pokreta in srbske četniške vojske generala Mihajloviča.

Dollfuss, knez Starhemberg in major Fey, sami avstrijski fašisti, so bili Otonovi pristaši v dobi od leta 1934 do 1938, dokler je bil Mussolini njihov zaščitnik. Narodi centralne Evrope in Poljske pa se danes ne bore za to, da bi Habsburžane posadili nazaj na prestol. . . . Habsburžanska skupina vključuje vse avstrijske sile, izvzema avstrijskega delavskega komiteja. Ta zdaj protestira pri State Departmentu zaradi naklonjenosti, katero se izkazuje nadvojvodi. Oni so odklonili vstop v "nacionalni komitej" zaradi njegovega izrazito monarhističnega značaja. State Department pa se je pogajal z nacionalnim komitejem.

Tudi Avstrijeci sami nočejo nasa pod habsburški streho
V naslednjem prinašamo izvlečke iz dveh pisem naslovljenih "New York Timesu", ki sta obe podpisani: Czernin — a izvira od dveh različnih osebnosti. NYT je natisnil prvo pismo dne 22. nov. a odgovor dne 24. nov. Zadnje pismo razčisti različne najbrže namerne dvoumnosti in zmešnjave ter predvsem odreka Otonu podporo takozvanega "Free Austrian Movement". Sicer pa si bo vsakdo sam mogel napraviti komentar.

Prvo pismo: Avstrijeci v naši armadi
New York, 22. nov. (NYT). — Pismo, naslovljeno uredniku New York Timesa:

Poslanica z iskrenimi cilji miru in pravice je bila ravnokar oznanjena Evropi. Avstrijeci, ki so se dolga leta pred sedanjo vojno žilavo in hrabro branili mračnih načrtov Hitlerja in njegovih tolovajev, bodo zdaj pripuščeni kot posebna edinica, kot avstrijski bataljoni, v vojsko Zedinjenih držav! Leta 1921 je bil cesar Karol Avstrijski brez vsakega vzroka izgnan na samotni otok Madeira, kjer je tudi umrl.

Njegov najstarejši sin Oton Avstrijski je nadaljeval svojo borbo za vladarsko pravico v Avstriji. . . . Organiziral je svoje ljudstvo, "Free Austrian Movement" in je bil zdaj izbran za predsednika vojaškega komiteja za osvoboditev Avstrije. . . . Czernin.

Washington, 19. nov. 1942.

Drugo pismo: Vai Avstrijeci niso za Otona
New York, 24. nov. (NYT). — Pod naslovom: "Avstrijeci v naši armadi", je prinesel New York Times v svoji nedeljski številki pismo s podpisom Czernin. Pismo tega pisma je bil Edmund Czernin, A. d. C. Otona von Habsburškega.

Ni bil moj namen, da dvignem svoj glas v tem prerekanju, toda zdaj, ko v svojstvu načelnika avstrijske akcije (pokret svobodnih Avstrijcev) izgledam, kakor da sem opustil svoje demokratsko prepričanje in v zadnjem trenutku skočil na Otonov

voz, sem prisiljen, da podam naslednjo izjavo:

Akoravno smo zelo srečni, da je bila ustanovljena v ameriški armadi borbeno edinica Avstrijcev, kar je bila naša želja od časa Pearl Harborja sem, smo mi demokratični in proticezariski Avstrijci razočarani in osramočeni radi postopanja, s katerim skuša pretendent na prestolu Avstrije, Madžarske, Češke, Moravske, Hrvaške, Galicije, itd. izkoristiti to velikodušno ameriško gesto v korist svojih osebnih ciljev. Nobena stvar ne bi mogla toliko škodovati cilju Avstrijcev, kakor da se zveže boj za svobodo Avstrije z imenom Habsburžanov.

Pretendent trdi, da sta predsednik Zdrženih držav in vojni tajnik Stimson uradno pripoznala nekakšen "vojaški committee", katerega predsednik je on sam in v katerem se nahaja med drugimi tudi Guido Zernatto. Nikakor nočem verjeti, da bi vlada Zedinjenih držav ali katerikoli njenih uradov, še manj pa ameriško ljudstvo pripoznalo vodstvo Otona Habsburškega v kateremkoli svojstvu.

Ne le, da bi takšno pripoznanje pomenilo klofotv v obraz ameriškim zaveznikom iz centralne Evrope, temveč povzročilo bi tudi, da bi se svobodoljubni narodi Avstrije in Ogrske začeli vpraševati, dali je res vredno prelivati svojo kri za to, da pridejo izpod Hitlerjevega dežja pod kap Guida Zernattija in Otona Habsburškega.

Akoravno je to moje osebno mnenje, vem, da ga dele tisoči Avstrijcev v inozemstvu in milijoni doma.

Ferdinand Czernin.
New York 22. nov. 1942.
(Dalje prihodnjic.)

Vabilo v jugoslovansko armado

Vojni poslanik Jugoslavije poziva jugoslovanske državljane-obvezance vojaške službe, da se prijavijo k vstopu v jugoslovansko armado v soglasju s sporazumi, sklenjenimi z ameriško in s kanadsko vlado. Takih oseb se nahaja med našimi izseljenci precejšnje število in njihova dolžnost napram domovini je, da grede ojačiti vrste jugoslovanske armade, ki ima pred seboj velike naloge pri osvoboditvi in sodelovanju k skupnemu cilju zmage nad hitlerizmom in fašizmom. Besedilo tega poziva je naslednje:

VABILO našim državljanom-obveznikom za priključitev v jugoslovansko armado

V Windsoru (Kanada), je jugoslovansko taborišče, kjer se zbirajo prostovoljci in vojaški obvezniki. Tu se bodo sestavile čisto jugoslovanske enote, ki se bodo pridružile borbi Zdrženih narodov za uničenje nacizma in sodelovale pri osvoboditvi Jugoslavije. Tako se bodo pridružile borbi našega naroda v domovini in izpolnile najvišjo dolžnost državljanov do domovine.

Vladi Zdrženih držav in Jugoslavije sta se sporazumeli, da bodo ameriške naborne oblasti (Local Selective Service Boards) poklicale vse jugoslovanske državljane v Z. D., ki ne morejo dobiti ameriškega državljanstva, ali ki niso prosili zanj in prejeli prve papirje, k zdravniškemu pregledu in ugotovile njihovo sposobnost za vojaško službo. Ob tej priliki se bodo morali odločiti, da li žele služiti v ameriški ali jugoslovanski armadi. Če se bodo odločili za jugoslovansko armado, bodo poslani v naše taborišče v Windsoru, če za ameriško, bodo takoj pridreli kakšni ameriški vojaški enoti za službo v ameriški armadi.

Jugoslovanske državljane v starosti od 20 do vključno 40 let vabimo, da takoj pošljejo svoj naslov našemu najbližjemu konzulatu ali naši ambasadi na naslov: Yugoslav Embassy, 1520 W. 16th Street, Washington, D. C.

Vojni odposlanik Jugoslavije

ISLAND DEFENDERS—Two typical native constables of New Guinea are shown somewhere in the South Pacific after receiving a six-month training course by the Australian New Guinea administration.

DOLGA ROKA

S. M. GARDENHIRE

(Se nadaljuje.)

Connors je molčal. "Le počakaj do jutri. Najraje bi šel takoj k njej, toda zdaj ne utegnem več. No, ali mi ne boš zdaj dala poljuba, kaj?"

S svojo veliko roko jo je prijel pod brado ter jo za šalo potegnil k sebi, ne da bi se zmenil za njene udarce z bičem.

"Ti — je zavpil oster glas, nadaljne besede se niso več slišale vsled tuljenja tigrovke, ki je težko sopeč in z gorečimi očmi krivila hrbet.

"Tu imaš!" je jezno zaklical signor Tommaso, spustil deklico ter se obrnil proti kletki.

"Glej, kaj je napravil tvoj lepi glas! Demmy ve, da delam to le za šalo, toda tvoj obraz se še levu gnusi. Glej, da se izgubiš," je nadaljeval ter ji grozil s palico, "sicer boš morala čez vrh skakati. Ti mi še razježiš cesarico."

Posrečilo se mu je, s tolažilnim prigovarjanjem vsaj nekoliko pomiriti zverino. Potem se je pripognil ter zlezal pod vrvjo, na kar je odšel v garderobo.

"Ali mu hočete res dovoliti, da pojde v kletko?" je vprašal Connors lastnika menezarije, ko smo šli proti izhodu.

"Ali hočem? To je samoobsebi razumljivo," je odgovoril navdušeno. "Ali niste videli, kako je ravnal z njo?"

"Pridite jutri zopet!" je nadaljeval Henderson. "Morda se bo ponoči premislil, toda potem boste vsaj videli, kako dresira leve. Rečem vam, ta razume svojo stvar. In prepričan sem, predno poteče en teden, bo napravil iz one zverine krotko mačico. Še drevi hočem govoriti z njim o gaži."

Posvojila sva se. Na potu domov pa sva govorila o drugih stvareh. Še le ko sem pri sloopju, kjer je bila naša pisarna, poslovil se od Connorsa z besedami: "Pozno je, iti moram domov, kajti prejšno noč nisem bil doma," je rekel: "Pridite jutri, toda gotovo!"

"Ali hočete zopet tja iti?" sem ga vprašal.

"Da, toda ne vabite svoje soproge, naj vas spremljajo. Raje ji ne povejte ničesar o tem, da ne bo radovedna."

"Zdi se mi, da se vi zelo zanimati za cesarico."

"Ali za signora Tommaso. Ali niste slišali, kako ga je njegova žena nagovorila?"

"Jaz sem pazil le na žival."

"Kje pa ste imeli svoja ušesa? In še celo po tem, kar sem vam danes zjutraj pripovedoval? Nazivala ga je Finn."

"K—j?"

"Da, da, resnično je oni Williams, ki je bil v rudniku; vsled tega hočeva jutri prav gotovo tja iti."

Ko je stopil v hišo, sem poklical kočijaža, ki je ravnal mimo peljal. In ko sem si potem med vožnjo predstavljal še enkrat pred svojimi duševnimi očmi dogodke celega dne, mi je bilo vse jasno.

Zasledovali so me ti dogodki, da nisem zaspal. Ves večer skoraj sem molčal. Neprenehoma sem mislil na čuden slučaj, da sta se mr. Finn Williams in Ledroit Connors zopet srečala, kar prav gotovo — kakor vsi dogodki, s katerimi je prišel ta v dotiko — pomenja nesrečo.

Jennie me je izpraševala, zakaj sem tako molčel in nedostopen, dočim je Mrs. Barrister izjavila, da sem dolgočasen.

Ko sem legel, so moje spanje motile zmešane, strašne sanje, v katerih sem videl, kako so zagnali orjaškega moža s črnimi, kodrastimi lasmi v levjo jama. Zverine so se vrgle nanj, da ga raztrgajo, on pa je prosil za svoje življenje.

In čudno, zverine so ga razumele ter mu celo odgovarjale. "Zakaj si tako grozovit napram ženskam?" so vpraševale.

"Vsaj jih vi tudi žrete," je odgovoril mož nazvlic svojemu strahu z zaničljivim nasmehom. "Čemu pa jih imamo?"

Levi so najbrže za hip premišljevali o tej čudni cenitvi ženske vrednosti, predno so rekli: "Povsod in naravi se bojujejo vrste, toda navadno drže enaki z enakimi. Mi ne žremo drug drugega."

"Tega ne vem," je odgovoril mož, "jaz morem le to povedati, kar čutim. Če sem lačen, tedaj jem. Zakaj bi bil z žensko, ki mi ne ugaja, prijazen?"

"Mi smo tudi lačni!" so zaklicali levi. Tedaj so se vrgli nanj. In zbudil sem se. V prsih me je nekaj tiščalo, in bilo mi je, kakor da se ima zgoditi nekaj strašnega.

Med vožnjo čez zaliv pa sem se pomiril, in ko sem prišel v svojo pisarno, sem videl pred svojimi duševnimi očmi le še one vesele, pestre cirkuške slike od prejšnjega dne v svetlih barvah.

Dobil sem Connorsa pri zajtrku. In takoj na to sva odšla proti Long Island Cityju. Connors, ki je bil izvrstno razpoložen, se je iskreno smejal mojim sanjam.

"Ali pripisujete te sanje po najnovejši diagnozi tudi slabemu prebavljanju?" je vprašal. "Za razlago te vizije pač ne potrebujete svetopisemskega Jožefa."

"Torej?" sem vprašal.

"Torej?" je ponavljal Connors. "Nič drugega, nego vzrok in učinek, naravna reakcija vtiskov, ki ste jih dobili podnevi."

"Je-li verjamete sanjam?"

"Pa," se je zasmel. "Ali verujem na vodo in solčno svetlobo, na matematiko in kemijo, elektriciteto in magnetizem? Čitajte Flammariovovo "Neznano"! Pozneje enkrat vam hočem povedati sanje, ki so se uresničile."

"Ali mi boste razložili tudi pomen teh sanj?"

"Gotovo," je odgovoril še vedno v šali. "Vendar pa če mislite, da hočem iz tega razviti teorijo, tedaj imam vendar gotove pomisleke. Še nihče ni našel resnice, samo uganiti jo moremo, to se pravi, če imamo tak nerazumljiv instinkt, kakor ga ima mr. Williams. Jaz pa imam tudi svoj instinkt, in vsled tega sva zdaj tu."

Mr. Henderson nama je prišel že pri vstopu v šupo nasproti. In v šupi so se odigravali ravno tisti zanimivi prizori, kakor prejšnji dan. Zdelo se je, kakor da bi bili artisti v maneži, potreseni z žaganjem, danes še marljivojši.

"Danes imamo pravo glavno skušnjo," je rekel mr. Henderson. "Veseli me, da sta prišla."

Ravno je bilo krmljenje končano, vsled česar so ležale živali leno in razlekneje v svojih kletkah. Velikanski levi so spali v zamreženih duplinah; le večje število opic je plezalo in skakalo, kakor vedno živahno kričoč, po svojem domovanju.

"Tudi cesarica je mirna," je pripomnil Connors ter pokazal na kletko, v kateri je ležala črtasta tigrovka z nadolgo raztegnjenimi udi na tleh.

"Ali ni bilo včeraj velikansko?" je zmagovito vzkliknil mr. Henderson.

"Tommy je nesporno najboljši komad cele predstave. Tigr uokrotiti! In celo v svobodi rojeno samico! Nihče bi tega ne smatral za mogoče!"

(Dalje prihodnjic.)

Kako so barantali z našo sveto zemljo in z našimi dušami?

Piše dr. Ivan Čok, predsednik Jugoslovanskega odbora iz Italije

Kakor v sedanji vojni, tako so razne vojujoče se stranke v prvi svetovni vojni, proglašale svoje principe in vodilne ideje. V zadnji vojni je veljal kot eden glavnih principov: **samoodločba narodov**, ki so ga skozi vsa dolga leta vojne proglašale zavezniške države Francija, Anglija, Rusija, Amerika in ostale. Poseben pomen in povdarek je dobil ta princip, ko ga je predsednik severnoameriških Združenih držav Woodrow Wilson sprejel kot eno od temeljnih zahtev v svojih znamenitih "14 točkah".

Tudi v teku sedanje vojne se postavljajo principi: Glavni so vsebovani v takozvanem "Atlantskem čarterju", ki sta ga proglašala predsednik F. D. Roosevelt in britanski premier Winston Churchill. Pristopili pa so tej izjavi tudi ostali zavezniški. In ker je v tej izjavi zopet sprejet tudi ta princip, je postal ponovno eden od temeljev sedanje borbe za pravico in svobodo, eno

glavnih upanj potlačenih narodov. Mi, ki smo za časa prve svetovne vojne še živeli pod starim režimom v starem kraju, smo se silno navduševali ob raznih prilikah, ko so bili ti principi objavljeni in z veliko reklamo proglašeni. Posebno veliko navdušenje je zavladalo v našem slovenskem narodu, ko je predsednik velike in mogočne Amerike oznanil pravico in voljo naroda kot podlago novega sveta. V najmanjši goraki kočji se je šlorom Slovenije izgovarjalo ime Wilsona z občutkom največjega občudovanja in globoke hvaležnosti. Nihče tudi ne sme dvomiti o najboljših namenih, ki jih je ta velik mož imel. Vendar želim v naslednjem podati dokaz, da je princip eno, nekaj čisto drugega pa je njegovo uveljavljenje v praktičnem življenju. Teorija je pač eno, življenje pa nekaj drugega. Princip (t. j. teorija) bo imel za nas po tej vojni le toliko veljave, v kolikor bo pravično in do-

sledno izpeljan in praktično uveljavljen povsod tam, kjer Slovenci to upravičeno zahtevamo, predvsem v Primorju, pa na Koroskem in tja proti panonski planjavi. Po zadnji vojni to, kakor dobro vemo, na žalost, ni bil slučaj. Kako pa je do tega

prišlo?—Res je sicer, da so Italijani imeli svoj londonski pakt od 26. 4. 1915 v žepu, s katerim so jim bile zagotovljene za slučaj zmagovite vojne naše primorske in druge pokrajine. Toda zavezniški, predvsem Angleži in Francozi, so seveda znali za to pogodbo in so znali tudi, da je vsebina te pogodbe v odprtem nasprotju s principom samoodločitve narodov. Še več, na podlagi raznih "spominov", ki so jih po vojni napisali udeleženci pri sklepanju londonskega pakta, in iz v teh spominih objavljenih dokumentov izhaja jasno, da se je ta konflikt med principom samoodločbe narodov in italijanskim zahtevom pojavil že za časa pregovora pred 26. 4. 1915 in da je ravno ta konflikt bil razlog, da zavezniški, posebno Rusija, pa tudi Anglija, niso dolgo hoteli pristati na italijanske zahteve. Končno je odločila težka vojna situacija, ki je tako vplivala na zavezniške (pravijo, da je bilo posebno hudo od strani Francije), da so Italiji popustili v njenih nepravilnih zahtevah, samo da so jo pridobili kot zaveznico v borbi. Pa naj že bo kakorkoli, v vsakem slučaju moremo danes na podlagi historičnih dokazov trditi, da so vselele v teku prve vojne proglašale kot temelje vojne ideologije in vojnih ciljev principe, kateri so bili v odkriti nasprotosti z obvezami, katere so v teku iste vojne prevzeli. Gotovo ni gol slučaj, da so od tega nasprotja med principom in prevzeto obvezno vso korist imele le zavezniške velesile, škodo pa—mi (v kolikor je v paktu objubljena Italiji Primorska). Ali, z drugimi besedami, zavezniški so nekaj kupili—z našim denarjem. Ampak to še ni vse. Ko je bila namreč vojna končana, je nastopilo vprašanje, če je londonski pakt sploh še veljaven. Zavezniški so namreč sprejeli še en drugi princip, da so protivni tajni diplomaciji in podzemeljskim intrigam, s čemur so seveda bili obsojeni vsi tajni pakti, ki so bili sklenjeni, brez ozira na narode, med samimi vladami. Tak je bil ravno slučaj z londonskim paktom. Toda Angleži in Francozi so na mirovni konferenci pozabili na ta princip—vsaj kar se londonskega pakta tiče—in so njih državni, posebno Clemenceau in Lloyd George, venomer izjavljali, da se sicer zavedajo nepravilnosti londonskega pakta, toda na njem je podpis njihovih držav in oni ga morajo spoštovati. Važno pa je bilo to, da Wilson ni bil vezan na ta pakt in ga res tudi na mirovni konferenci ni hotel priznavati. To je bilo tem bolj važno, ker je Wilson, vsaj v začetku, bil najmočnejši faktor na konferenci. Njegove postene namene tudi lahko razvidimo iz njegovega javno povdarenega stališča, naj se meje med nami in Lahi odredijo po "clearly recognizable ethnographical lines". Toda vsi ti njegovi nameni, vse to njegovo delovanje je bilo le profesorsko—teoretično korektno in pravilno. Pri praktični aplikaciji teh svojih vodilnih idej pa ni bil do sleden. Krivi so temu razni faktorji: predvsem njegovo nepoznavanje Evrope in evropskih razmer, zlasti seveda še spornega vprašanje na terenu. Lahko je gledati iz Amerike v Evropo in jo tuja teoretično ureje-

vati, nekaj čisto drugega pa je na terenu in v praksi jo urediti tako, da bo prav.—Eden faktorjev, ki so sodelovali pri nepravilni aplikaciji Wilsonovih principov in njegovega teoretično objektivnega stališča, je bila nedovoljno poznavanje Evrope in spornih vprašanj od strani njegovih pomagačev, ekspertov in svetovalcev. Velik del odgovornosti za razne pomanjkljivosti in nepravilnosti versajskega miru in ostalih mirovnih pogodb imajo brezdvomno razni "ekspertji". Eden posebno važnih faktorjev pa so bile seveda neizogibne intrige in druga slična sredstva, na pr. lažnjiva propaganda, ki so imela "posvetiti namen". Najjasnejši dokaz gornjim trditvam je memorandum od 9. decembra 1919, ki so ga v Parizu predložili italijanski delegaciji, zastopniki Francije, USA in Velike Britanije, Clemenceau, Frank Polk, Eyre Crowe. V uvodu tega memoranduma zavezniški povdajajo, da se hočejo "še enkrat potrditi, da najdejo rešitev, ki bi združila izpolnitev upravičenih italijanskih zahtev in aspiracij s pravičnimi zahtevami sosednih držav, kakor tudi s najvišjimi interesi svetovnega miru." Nato se v tej noti trdi dobesedno—čudite se in strmite:—"Glede Istre je privolil predsednik Wilson od začetka k taki meji, ki gre od reke Raše do Karavank, ki v veliki meri prekorači PRIZNANO ETNIČNO MEJO med Italijo in Jugoslavijo in po kateri bi se Italiji inkorporiralo več kot 300.000 Jugoslovancev. Smatralo se je, da upravičuje geografska lega Italije kakor tudi njene gospodarske zahteve TO RESNO KRŠITEV ETNIČNEGA PRINCIPA. Predsednik Wilson je šel v svoji skrbi, da bi dal popolno veljavo tem važnim razlogom, še dalje, s tem, da je privolil, da se pomakne meja še bolj proti vzhodu, tako da dobi Italija še labinski okraj, akoravno bi se s tem še pomnožilo število inkorporiranih Jugoslovancev!" Tako govori ta dokument. Ali ni naravnost neverjetno? Iste velesile—Francija in Velika Britanija—ki so glasno in jasno vsak dan celemu svetu proglašale kot najsvetejšie načelo: spoštovanje volje naroda, so naenkrat v talnem memorandumu, in seveda brez ozira na narodno voljo, velikodušno ponujali Italiji 300.000 Jugoslovancev. In isti Wilson, ki je javno in slovesno priznaval kot edino pravično mejo med Slovenci in Italijani "jasno razvidne etnične meje", naenkrat priznava, da njegova ponudba "v veliki meri prekorači priznano etnično mejo". Navedeni razlog, češ, da geografska lega Italije upravičuje to resno kršitev etničnega principa, je tako neresen, da se mora človek čuditi, kako je mogel biti naveden v uradnem spisu, kateri nosi taka važna tri imena. Zakaj le mora geografska lega Italije kršiti etnični princip, je popolnoma nerazumljivo. Dosti je pogledati na geografsko karto, da se vsak lahko prepriča, kako je ta razlog čisto izvit iz trte. Ravno to je jasno tudi za drugi razlog: gospodarske zahteve Italije. Če bi bilo res, potem bi te pokrajine v prošlosti kdaj pripadale Italiji. Pa niso nikdar, če se izvzame kratka in nevažna doba, ko je bila tu rimska "decima regio". Nasprotno je res,

da ti kraji gospodarsko spadajo k svojemu ozadju, ne pa k Italiji. Geografski položaj in gospodarske zahteve so, kakor se vidi iz teksta, le tako navedeni, da je sploh naveden neki razlog za očividno kršitev principa. Pa tudi, ako bi ta dva razloga držala, je vprašanje, ali tudi v tem slučaju narod nima sploh besede? Ako je temu tako, in ako o usodi narodov lahko odločajo drugi brez ozira na nje, zakaj se sploh postavlja princip samoodločbe naroda? Bolj jasnega in eklatantnega dokaza razlike med teorijo in prakso menda ni še dala zgodovina. Isti Wilson slovesno proglašal svetost in nedotakljivost etnične meje in isti Wilson v uradnem dokumentu sam nedolžno priznava, da resno krši etnični princip in določa mejo, ki v veliki meri prekorači PRIZNANO etnično mejo. In Wilsonu sta sekundirala Clemenceau in Lloyd George. Ta pouk iz prošlosti moramo zelo vzeti k srcu. Sedanja vojna pokazuje neverjetno mnogo analogij s prvo svetovno vojno. Dve stvari se sicer še nista dogodili: v prvi vojni so Italijani—zvesti svojim tradicijam—izdali svoje dotedanje zavezničke Nemčijo in Avstrijo na podlagi pritiska in obljub zaveznikov. V tej vojni še niso izdali, ali pritisk zaveznikov so nam dovolj jasno izdali g. Attorney general Bittle in drugi. V prvi vojni pa so Italijani izdali šele potem, ko jim je bilo vnaprej objubljeno plačilo v obliki londonskega pakta. Ne bomo dosti zgrešili, če smo prepričani, da Italijani tudi sedaj pričakujejo predhodne obljube ali celo obveze plačila. Zakujuček, do katerega moramo na podlagi vsega tega priti, je, da se moramo v borbi za svoje pravice zanesti samo na sebe. Kar si bomo priborili, to bomo imeli.

V džunglah belega slona
Doživljaji in vtisi s pohodov po notranjosti Zapadne Indije
Ing. Ferdo Lupša
KONEC
Phra Ruangov prestol
Phra Ruang je dal izklesati svoj kraljevski prestol iz kamna in ga postavil v senčnat gaj blizu kraljevskega dvorca. Imenovali so ga ma-nang-sila-bat. Buddhimem je imel v Phra Ruang odkritosrčnega zaščitnika. Ta je ustoličil prvega buddhistovskega patriarha kot najvišjega kraljevega duhovnika. Ob buddhistovskih praznikih van phra je patriarh s tega kamenitega prestola oznanjal buddhimem in razlagal buddhistovske spise. To razlaganje so imenovali thet. Ob vsaki polni luni je Phra Ruang v slovesni procesiji na svojem belem slonu rubasi zahajal k oltarju tisara-bucha, kjer je daroval lotosovo cvetje in dišave. Po svečanosti je stopil vselej tudi v senčnati gaj, kjer je na kamenitem prestolu manang-sila-bat sprejemal želje naroda. Vpričo naroda je tam razpravljaval o vseh važnih vprašanjih, zasilševal in sodil ter sprejemal v javno avdienco plemiče in dostojanstvenike. Ko je mesto že propadlo, je ta prestol ostal zapuščen. Sehnati gaj se je izpremenil v divjo goščavo in džunglo, kjer so zavladali demoni in zveri. Narod je poznal zapuščeni Phra Ruangov prestol, ljudska govornica pa ga je obdala z raznimi pravljicami. Nihče se ni upal sestiti nanj, vsakdo se je bal, da bi ga ne oskrnil in ne vzbudil jeze demonov, ki bi ga za predrzno kaznovali z neozdravljivo boleznijo. Leta 1834, ko je vladal v Bangkok kralj Phra Nang Klao, si je princ Mongkut, takrat buddhistovski duhovnik, ogledal tudi razvaline Phra Ruangove prestolnice. Prišel je tudi pred kameniti prestol; ker je znal ceniti njegovo zgodovinsko vrednost, ga je dal prenesti v Bangkok v tempelj Wat Rachadivhas. Ko je pozneje ta princ zasedel siamski prestol kot kralj Mongkut, so premaknili ta kamen iz templja v kraljevsko glavno palačo Wang luang Chakkri.

For VICTORY
BUY UNITED STATES DEFENSE BONDS STAMPS

Bil sem priča, ko je bil 1911 vnuk tega kralja, Rama na tem zgodovinskem kamnitem orientalskem sijaju nan s siamsko zlato krono m kut.

Ob kataraktu Keng Phra R V popoldanskih urah sem odpravil v spremstvu nekaj siamskih tovarišev iz Salvalaka ob reki Menam Jom pti sti proti severni strani k r linam Phra Ruangovega m Si Sachanalaj. Na desni s se je vila globoka izsušena ga, na peščenem obrežju ležalo tu pa tam kako za tikovo deblo. Kakor srebr se je svetlikala mirno te reka v solčnih žarkih. Na strani so se v sencah palm marind, mangovih dreves drugega tropičnega dreva le ob cesti prijazne vasice limi templji.

Nekoliko pred ciljem sem del, da je mogočna džungla kor nekaj naravnih zastor z vala starinske zaklade. Le v dini se je divjal visoko po nje nebo stolp phraphrang t lja Wat Mahatbat, ki me je zarjal na kraj, kjer so pred nim časom stari Thai kazali je umotvorne in kjer se je jala znamenita brahmanohistovska kultura. Popold solčni žarki so obevali zg del stolpa in se odbijali od rega zidovja.

Poldrugi kilometer otdod se utaborili v guvernerjev salaju. Za salajem se je raz stralala divja džungla, ki je krivala razvaline. Spreda bilo nekaj planote, ki je s do reke, odkoder se je slišal menje sapla Keng Sak kot v pesem vodnih demonov.

Divjeveličasten je bil ta Zavest, da se mudim na ze kjer se je divjala pred dav časi vsa lepota orientalskega ljenja, mi je vzbujala v src dost in ponos. S puško na sem že ob zahajajočem so pregledoval okolico. Stopal ob strugi reke proti šumem slapu Keng Sak. Kljub prik silikovitosti se tu nisem n dolgo, nekaka čudna sila m gnala naprej proti slapu Keng Phra Ruang, ki je bil lo dalje in je bil precej več prvega. V senči goščave se večkrat spotaknil. A kaj? Da sem le dosegel svoj na Kakor zobje zlobne pošas štrleče škribne pečin iz glo večerni mrak je polnil pri in mamljivo dehtečo džungl je na visokem desnem bregu krivala razpadajoče mestno zidje. Mir prirodnega življe se je umikal demoničnim slapa. Ako si gledal vanj, prevzela vrtoglavost, polasti te je nekaka neizrekljiva g in nepojmljiva bojazen pred burkanimi valovi, ki so pr da porušijo in pokopljejo v vse, kar bi jim prišlo v ob

Mislil sem na davne čase je tukaj pravljčni kralj R Ruang v svojem orientalsk sotičem sijaju, obdan od d je svojih ljubic, v žumečim lojvu iskal kreplino moč živ nja. Ni čuda, da so vodni moni, božanske devojke, pos ljubosumne in so se maščo s tem, da so ga pri kopanju v v svoje mreže in ga zvalil biserno palačo pod razburk mi valovi.

Stal sem vrh skale ob sl in nekaj časa gledal po ok Kar sem zagledal v zraku p rinoceros, ki je letela nad in potem preko moje glave; slonil sem puško k licu in sp spustiti proti svetemu drev "bo", ki je stalo na bregu mestnem obzidju. Ranjena ca je zaprhutala in padla k kamen na obrežje. Ha, evo trofeje! sem vzkli in skočil po svoj plen. Bila je pa, precej težka ptica. V sem v njeni smrti srečno zna nje za obhoda po zapuščen zgodovinskem kraju. Je še ko! Vsakemu človeku je o na dnu duše še ostanek pra verja kot dedičina pradedo

Gostje na zabavi, katero je priredila unija ADF vojakom v New Yorku.